

Krystian Heffner

Politechnika Opolska

**LOKALNY POTENCJAŁ SPRZYJAJĄCY
INWESTOWANIU W REGIONIE OPOLSKIM**

Streszczenie: Artykuł prezentuje wyniki przeprowadzonych badań w województwie opolskim dotyczące uwarunkowań lokalizacji inwestycji. Dokonana analiza obejmuje czynniki lokalizacji działalności gospodarczej wskazywane jako istotne zarówno przez przedsiębiorców, jak i przez samorządy lokalne, które ostatecznie dają obraz potencjału lokalnego w zakresie inwestowania.

Słowa kluczowe: inwestycje, region opolski, czynniki lokalizacji, potencjał.

1. Wstęp

Regionalne warunki sprzyjające inwestowaniu zależą od bardzo wielu czynników – tak zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Ulegają one ewolucyjnym, a często także rewolucyjnym zmianom. Część z nich ma charakter obiektywny, niezależny od potencjalnych inwestorów, inne subiektywny, zależny od ich cech, charakterystyk ilościowych i jakościowych przedsięwzięć oraz możliwości i wymagań przedsiębiorców¹.

W artykule zanalizowano sytuację woj. opolskiego w zakresie regionalnego potencjału do inwestowania oraz oceniono zmiany uwarunkowań lokalizacji inwestycji dokonanych w regionie w okresie transformacji. Z jednej strony oparto się na informacjach uzyskanych od inwestorów w regionie, a dotyczących okresu 1989-2005, z drugiej wykorzystano dane i opinie przedstawicieli samorządów lokalnych odnoszące się do warunków inwestowania w regionie. Sformułowano – na podstawie analizy materiałów źródłowych (wydawnictwa lokalne i krajowe, biuletyny urzędu statystycznego i samorządów, prasa branżowa, prawnicza, poprzednie analizy różnych badaczy itp.) – diagnozę czynników oddziałujących na funkcjonowanie lokalnej gospodarki w układzie przestrzennym regionu. Umożliwiła ona ocenę układu lokalnych determinant aktywności gospodarczej i działalności inwestycyjnej oraz

¹ K. Heffner, *Warunki inwestowania w województwie opolskim – ocena czynników lokalizacyjnych*, [w:] R. Niedzielski (red.), *Opolskie atrakcyjne dla inwestorów – atuty regionu*, Politechnika Opolska, Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2008, s. 82-97.

odniesienie się do instytucjonalnego klimatu dla przedsiębiorczości, tworzonych przez lokalne instytucje, które potencjalnie sprzyjają inwestowaniu².

Wskazano także lokalny potencjał do inwestowania (w aspekcie atrakcyjności dla inwestorów), oszacowany na podstawie analizy ocen miejscowych warunków w zakresie: infrastruktury, terenów pod inwestycje, zasobów kapitałowych i potencjału ludzkiego. Szczególną uwagę skierowano na procesy inwestowania w regionie w kontekście wykorzystania renty położenia, rynku pracy i przepływów ludności, wyposażenia infrastrukturalnego i potencjału samorządów lokalnych. Uzyskane wyniki umożliwiają ocenę lokalnych uwarunkowań inwestowania w regionie (pozycjonowanie potencjału regionalnego i konkurencji zewnętrznej), określenie regionalnego potencjału dla inwestowania (infrastruktura, tereny pod inwestycje, zasoby kapitałowe i potencjał ludzki).

Ze specyficzną sytuacją społeczno-gospodarczą województwa opolskiego³, wynikającą w dużym stopniu z położenia (mały region pomiędzy dużymi) i uwarunkowań historycznych (wielokulturowość i dychotomia przestrzenna), wiążą się rekomendacje działań prorozwojowych dla głównych podmiotów odpowiadających za rozwój społeczno-gospodarczy regionu⁴. Analiza materiału badawczego umożliwia sformułowanie wykazu działań dla instytucji samorządowych oraz otoczenia biznesu, które zintensyfikują procesy inwestycyjne w regionie o najniższym w Polsce poziomie inwestycji.

2. Duże firmy krajowe i inwestorzy zagraniczni działający w regionie opolskim

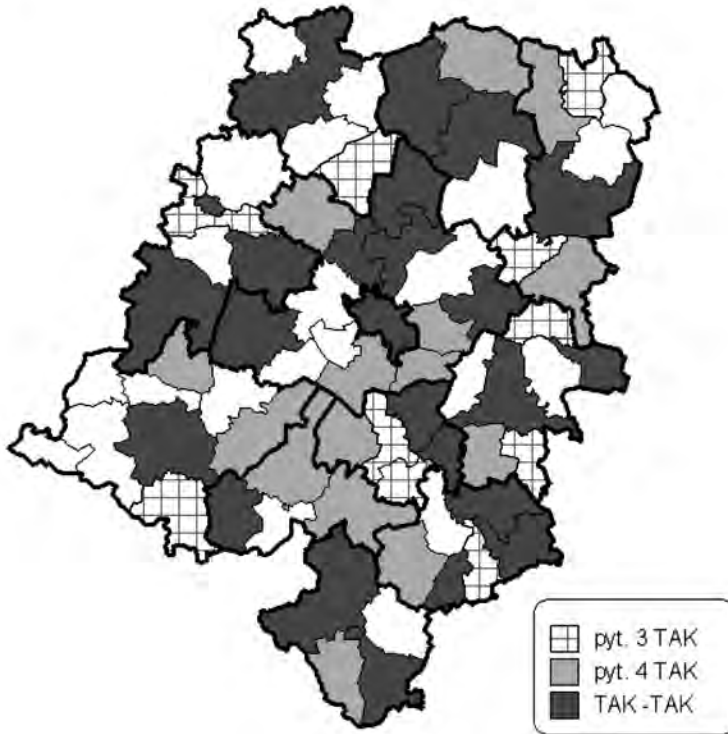
Rozmieszczenie dużych firm krajowych i inwestorów zagranicznych w regionie opolskim jest bardzo nierównomierne. W opinii samorządów lokalnych, w mniej niż 1/3 gmin działają tego rodzaju przedsiębiorstwa, koncentrują się one głównie w największych miastach i tylko w nielicznych gminach wiejskich, w zurbanizowanej, wschodniej części województwa (Murów, Dobrzeń Wlk. i Łubniany w aglomeracji opolskiej oraz Bierawa i Polska Cerekiew w rejonie Kędzierzyna-Koźła). W zewnętrznej strefie aglomeracji opolskiej (powiaty opolski i krapkowicki) oraz w szerszym obszarze zurbanizowanym (powiaty strzelecki i kędzierzyńsko-kozielski) są gminy, w których nie ma tego typu jednostek gospodarczych (Turawa, Izbicko, Jemielnica, Dąbrowa, Komprachcice i Tułowice oraz Reńska Wieś).

² Por. np. E. Bończak-Kucharczyk, K. Herbst, K. Chmura, *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, PARP, Warszawa 2001.

³ Zob. więcej na ten temat: K. Heffner, *Konkurencyjność małych regionów w polityce regionalnej Polski po akcesji do Unii Europejskiej*, [w:] T. Markowski, A. Stasiak (red.), *Rola polskiej przestrzeni w integrującej się Europie*, Biuletyn KPZK PAN, z. 233, Warszawa 2007, s. 258-273.

⁴ K. Heffner, B. Solga, *Struktura społeczno-gospodarcza województwa opolskiego w latach 1989-2008. Przegląd badań i analiz*, [w:] K. Malik (red.), *Przedsiębiorstwa jutra. Prognozowanie trendów rozwojowych w województwie opolskim. Metodologia i narzędzia badawcze*, Promedia, Opole 2009, s. 77-114.

pyt. 3 a - Czy na terenie gminy działają duże firmy krajowe TAK
 pyt. 4 a - Czy na terenie gminy działają inwestorzy zagraniczni: TAK

Rys. 1. Rozmieszczenie w regionie opolskim gmin z dużymi firmami krajowymi i inwestorami zagranicznymi

Źródło: opracowanie własne.

Duże firmy nie występują też w większości gmin pow. nyskiego i namysłowskiego. Również w powiecie brzeskim, oleskim, strzeleckim są gminy, w których zupełnie nie ma większych przedsięwzięć gospodarczych ani zagranicznych inwestorów. W wielu gminach położonych w tzw. pasie autostrady⁵ (Olszanka, Dąbrowa, Komprachcice, Izbicko) również brakuje tego typu firm. Ogólnie biorąc, charakterystyczną cechą regionu opolskiego jest wyjątkowo słabe wykorzystanie w tym względzie możliwości lokalizacyjnych regionalnego centrum – aglomeracji opolskiej, wynikające choćby z tzw. renty położenia.

⁵ Pas autostrady jest traktowany w woj. opolskim jako strefa szczególnie sprzyjająca lokalizacjom inwestycji i aktywności gospodarczej. Zob. np. *Wstęp do diagnozy społeczno-gospodarczej województwa opolskiego – ujęcie strategiczne*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Departament Rozwoju Regionalnego, Opole 2009.

3. „Klimat lokalny” dla inwestorów i inwestycje zagraniczne

Liczne badania, w tym prowadzone w regionie opolskim, potwierdzają ogólnie znaną tezę, że „klimat lokalny” sprzyjający inwestycjom zagranicznym przyciąga lokalizację przedsięwzięć gospodarczych z zagranicy⁶. Tylko w dwóch gminach (Gorzów Śląski i Grodków) pozytywny stosunek lokalnej społeczności nie zaowocował dotąd lokalizacją większej zagranicznej inwestycji (rys. 3). W wielu gminach jednak klimat dla zagranicznych inwestycji nie jest oceniany pozytywnie, a mimo to inwestorzy ulokowali w nich swoje przedsięwzięcia, co oznacza, że jest to warunek sprzyjający, ale niekonieczny.

pyt. 4 b - Czy na terenie gminy działają inwestorzy zagraniczni: NIE

pyt. 5 b - Jak władze lokalne oceniają stosunek społeczności lokalnej do inwestorów zewnętrznych: NEGATYWNIE

Rys. 2. Rozmieszczenie w regionie opolskim gmin ze społecznością lokalną niesprzyjającą inwestorom zagranicznym

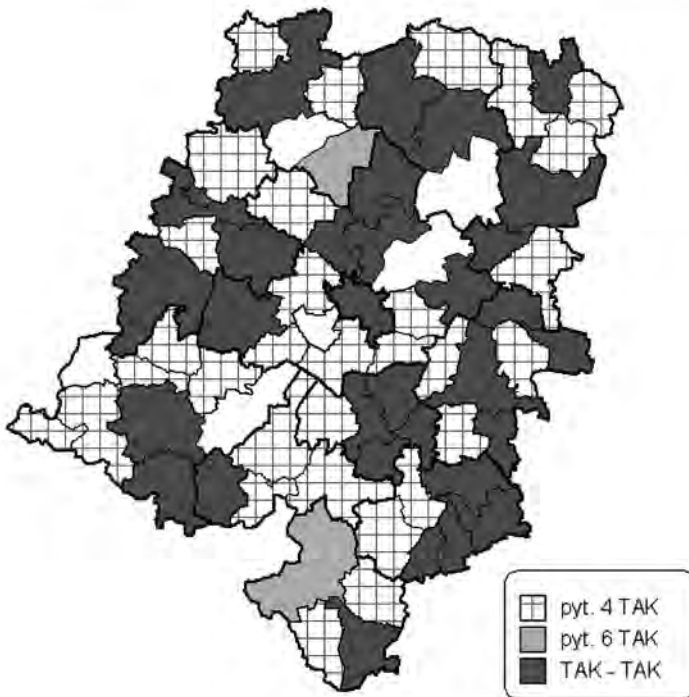
Źródło: opracowanie własne.

⁶ Np. M. Huculak, *Przedsiębiorczość*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w Małopolsce*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2006, s. 46-50; M. Kania, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Śląsku Opolskim w latach 1990-2005*, Politechnika Opolska, Opole 2007.

Charakterystyczny dla regionu opolskiego jest stosunkowo szeroki, negatywny stosunek społeczności lokalnych do zagranicznych inwestorów (ponad 1/3 gmin). Tego typu sytuacja występuje w otoczeniu Opola (południowa część aglomeracji opolskiej), Nysy (cały powiat nyski z wyjątkiem miasta Nysa i Głuchołaz), Namysłowa i Prudnika (całe powiaty z wyjątkiem samych miast). Z punktu widzenia potencjalnych inwestorów tego typu sytuacja z pewnością nie skłania do wyboru lokalizacji w miejscach, gdzie mieszkańcy są niechętni zewnętrznym inwestycjom i dają temu wyraz. Nie ma jednak sytuacji, w której brak zagranicznych inwestycji można bezpośrednio powiązać z niesprzyjającą inwestorom lokalną atmosferą.

pyt. 4 a - Czy na terenie gminy działają inwestorzy zagraniczni: TAK

pyt. 6 a - Czy na terenie gminy istnieją czynniki, które mogą zachęcić inwestorów do lokalizacji firm: TAK

Rys. 3. Rozmieszczenie w regionie opolskim gmin z czynnikami zachęcającymi do lokalizacji firm, w których występują inwestorzy zagraniczni

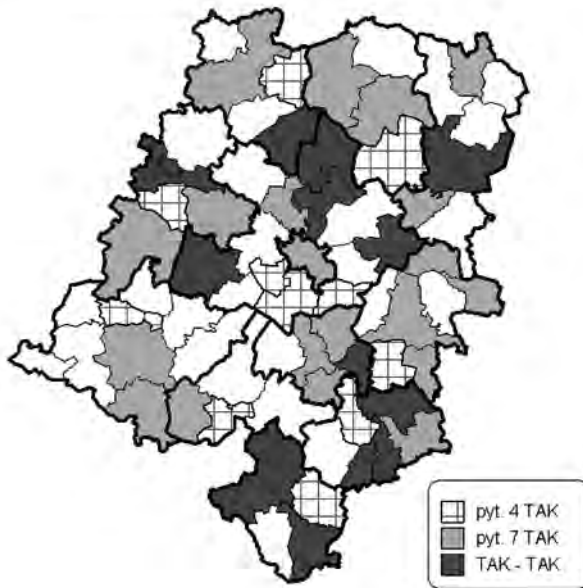
Źródło: opracowanie własne.

Większość samorządów lokalnych wskazuje, że brakuje im zagranicznych inwestorów, a w wielu jednostkach nie ma inwestycji, pomimo sprzyjającego klimatu dla tego typu przedsięwzięć gospodarczych. Jakkolwiek w opinii wielu samorządów lo-

kalnych, dysponują one czynnikami sprzyjającymi lokalizacji inwestycji zagranicznych, to jednak nie do ulokowania takich przedsięwzięć na ich terenie nie dochodzi (południe aglomeracji opolskiej, powiat prudnicki, większość powiatu nyskiego). Jak można sądzić, są to walory bądź niewystarczające, bądź nieuświadomiane przez inwestorów zagranicznych, np. brak informacji, promocji (marketing terytorialny).

Czynniki sprzyjające inwestycjom zagranicznym (poza klimatem do inwestowania) generalnie przyciągają inwestorów (rys. 3). Taka sytuacja występuje w większości gmin wokół Opola (aglomeracja opolska), Brzegu i Kędzierzyna-Koźła, jednak w dwóch gminach (Głubczyce i Pokój) nie są to czynniki wystarczające do przyciągnięcia zagranicznego kapitału.

pyt. 4 a - Czy na terenie gminy działają inwestorzy zagraniczni: TAK
 pyt. 7 a - Czy na terenie gminy istnieją czynniki, które mogą w sposób szczególny zniechęcać inwestorów do tworzenia na jej terenie firm: TAK

Rys. 4. Rozmieszczenie w regionie opolskim gmin, w których występują inwestorzy zagraniczni oraz czynniki mogące w sposób szczególny zniechęcać inwestorów do tworzenia firm na ich terenie

Źródło: opracowanie własne.

Sytuacja, w której wiele czynników lokalnych zniechęca do inwestowania, a mimo to działają w tego typu jednostkach firmy zagraniczne, jest szczególna, świadczy bowiem o determinacji inwestorów lub sytuacji, w której brakuje realnej możliwości zmiany miejsca prowadzonej działalności. Z pewnością taki stan w znacznym stopniu deprecjonuje podejmowane wysiłki w skali regionalnej, zmierzające do uatrakcyjnienia województwa dla zagranicznych inwestorów. Tego typu

sytuacja występuje w stosunkowo licznych gminach w otoczeniu Kędzierzyna-Koźła (Polska Cerekiew, Cisek, Kędzierzyn-Koźle, Zdzeszowice) oraz Opola (Niemodlin, Murów, Ozimek, Lubniany, Pokój), a także Brzegu (Brzeg, Skarbimierz) i Głubczyc (Głubczyce, Kietrz). Jak łatwo zauważyć, tego rodzaju niekorzystna sytuacja jest związana z lokalizacją dużych przedsiębiorstw z okresu socjalizmu, zrestrukturyzowanych w czasach transformacji, najczęściej w sposób nieudany (bankructwo, całkowita zmiana profilu działania, radykalne zmniejszenie potencjału produkcyjnego). Na tego typu sytuacje należy zwrócić szczególną uwagę, są to bowiem obszary, które w innych regionach stają się strefami przyciągania inwestorów zagranicznych (np. woj. śląskie, dolnośląskie).

mapa 13
pyt 5a POZ, 6a TAK, 7b NIE, 8a WYS, 9a TAK, 10a TAK, 11a TAK, 12a TAK

Rys. 5. Rozmieszczenie w regionie opolskim gmin o zdecydowanie korzystnych warunkach do lokalizacji inwestycji zewnętrznych

Źródło: opracowanie własne.

W regionie opolskim jest stosunkowo wiele obszarów lokalnych (gmin), które w zasadzie nie mają (nie identyfikują) czynników zniechęcających do inwestowania,

a mimo to brakuje w nich zagranicznych inwestorów. Są to głównie wschodnie i zachodnie rejony powiatu nyskiego, wschodnia część powiatu prudnickiego, aglomeracja opolska (Tułowice, Dąbrowa, Turawa, Chrząstowice, Strzeleczyki), większość gmin powiatu oleskiego oraz rejony Brzegu i Namysłowa. Praktycznie oznacza to, że duża część samorządów lokalnych nie rozpoznaje rzeczywistych potrzeb inwestorów, a brak przeszkód identyfikowanych przez lokalne władze jest niewystarczającym czynnikiem skłaniającym do wyboru konkretnej lokalizacji w gminie. Można sądzić, że działania proinwestycyjne oraz aktywność na polu przyciągania inwestorów są w dużej części regionu opolskiego niewystarczające. Na podstawie materiałów uzyskanych z opolskich samorządów lokalnych można także wyznaczyć te, które równocześnie – we własnej opinii – są szczególnie predestynowane do inwestowania. Za jednostki przestrzenne o zdecydowanie korzystnych warunkach do lokalizacji inwestycji zewnętrznych uznano te, w których występuje równocześnie kilka charakterystycznych cech (8 kryteriów):

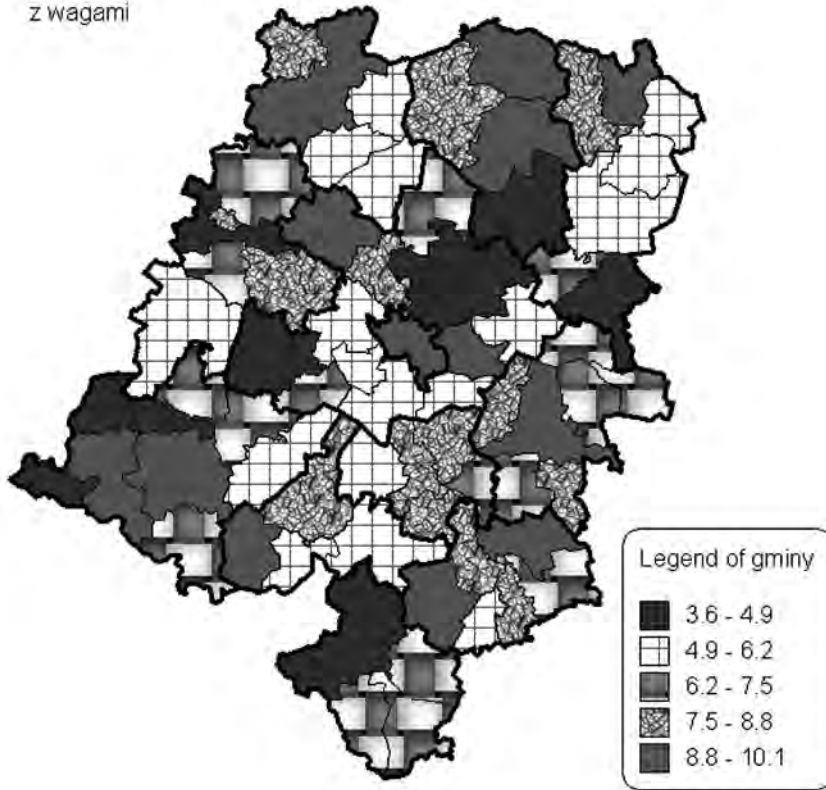
- pozytywny stosunek społeczności lokalnej do inwestorów zewnętrznych (5a),
- istnienie czynników, które mogą **zachęcić** inwestorów do lokalizacji firm (6a),
- brak czynników szczególnie **zniechęcających** do tworzenia na ich terenie firm (7b),
- wysoka atrakcyjność inwestycyjna gminy w regionie i poza nim (8a),
- stosowanie zachęt finansowych dla przedsiębiorców (9a),
- finansowanie lub organizowanie inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości, jak np. szkolenia, konferencje, kursy, poradnictwo prawne itp. (10a),
- posiadanie terenów przeznaczonych pod inwestycje (11a),
- promowanie takich terenów inwestycyjnych (12a).

W ocenie samorządów lokalnych Opolszczyzny zdecydowanie korzystne warunki do lokalizacji zagranicznych inwestycji (gminy równocześnie spełniają wszystkie wymienione kryteria) panują zaledwie w pięciu gminach (są to gminy miejsko-wiejskie – poza stolicą regionu – Opolem, związane z nie największymi miastami regionu) – Kluczbork, Namysłów, Strzelce Opolskie i Kolonowskie. Przy ostro sformułowanych kryteriach lokowania inwestycji region opolski nie spełnia ich w większości jednostek lokalnych całościowo. Wydaje się, że kilka jednostek przestrzennych to zdecydowanie zbyt mało, by uczynić region opolski atrakcyjnym dla lokalizacji przedsięwzięć tak zagranicznych, jak i krajowych⁷.

Dla uzyskania bardziej ciągłego obrazu regionu, pod względem występowania zdecydowanie korzystnych warunków do lokalizacji zagranicznych inwestycji (gminy równocześnie spełniają wymienione kryteria w różnym zakresie), poszczególnym cechom sprzyjającym (teoretycznie) lokalizacji nadano wagi odpowiednie do ich znaczenia dla inwestorów (kierowano się wcześniejszymi badaniami w tym zakre-

⁷ Por. K. Gawlikowska-Hueckel, *Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Konwergencja czy polaryzacja?*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2002.

mapa 14
z wagami

Rys. 6. Zróżnicowanie regionu opolskiego pod względem korzystnych warunków do lokalizacji inwestycji zewnętrznych

Źródło: opracowanie własne.

sie)⁸. Spośród pozytywnych opinii o sytuacji w gminach wyselekcjonowano łącznie 11 charakterystyk, które tworzą wysoce sprzyjającą wyborowi lokalizacji sytuację:

- istnienie czynników, które mogą **zachęcić** inwestorów do lokalizacji firm (6a, waga: 1,2);
- istnienie czynników, które mogą w sposób szczególny **zniechęcać** inwestorów do tworzenia na ich terenie firm (7b, waga: 1,0);
- wysoka atrakcyjność inwestycyjna na tle innych gmin w woj. opolskim i gmin sąsiednich (8a, waga: 1,5);
- stosowanie zachęt finansowych dla przedsiębiorców (9a, waga: 0,8);

⁸ K. Heffner, B. Klemens, *Czynniki zachęcające i zniechęcające inwestorów do lokalizacji inwestycji w aglomeracji opolskiej*, [w:] S. Korenik, Z. Przybyła (red.), *Gospodarka przestrzenna XII*, t. 1. Stowarzyszenie na rzecz Promocji Dolnego Śląska, Wrocław 2009, s. 110-129.

- finansowanie lub organizowanie inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości w gminie, jak np. szkolenia, konferencje, kursy, poradnictwo prawne itp. (10a, waga: 0,6);
- posiadanie terenów przeznaczonych pod inwestycje (11a, waga 1,5);
- konsultowanie przez samorząd kluczowych decyzji dotyczących rozwoju z przedstawicielami lokalnego biznesu (17a, waga: 0,8);
- jasno określona funkcja gospodarcza, np. uzdrowiskowa, turystyczna (18a, waga 1,0);
- posiadanie certyfikatów, uprawnień lub nagród ważnych dla promocji gospodarczej (19a, waga 1,0);
- promowanie lokalnych produktów (20a, waga: 0,8);
- funkcjonowanie instytucji wspierających przedsiębiorczość w gminie (21a, waga: 1,5).

Wystąpienie wszystkich powyższych charakterystyk w gminie (wartość maksymalna 11,7 punktu) to sytuacja wyjątkowo sprzyjająca inwestowaniu. W żadnej jednostce lokalnej nie stwierdzono takiego układu (rys. 6), chociaż kilka gmin osiągnęło wartości zbliżone do maksymalnej (ok. 10 pkt). Obraz regionu jest nieco inny, gdy odejdzie się od sztywnego kryterium wyłącznego spełniania wszystkich warunków sprzyjających inwestowaniu w gminie. Jednostki terytorialne podzielono na pięć grup – dwie pierwsze (bardzo sprzyjające inwestowaniu i o korzystnych warunkach dla inwestorów), środkowa (sytuacja wymagająca wsparcia wybranych dziedzin sprzyjających inwestowaniu) i dwie ostatnie (mała i niesystematyczna działalność na rzecz inwestorów oraz bardzo słabe warunki do lokowania inwestycji, chaotyczna aktywność tworzenia warunków do inwestowania).

W pierwszej grupie gmin – szczególnie sprzyjających inwestorom – znalazły się wymienione wyżej miasta (z wyjątkiem Kolonowskiego, są to Opole, Strzelce Opolskie, Kluczbork i Namysłów) oraz kilka dalszych ośrodków miejskich zarówno dużych (Nysa, Prudnik, Kędzierzyn-Koźle), jak i mniejszych (Praszka, Otmuchów i Byczyna), a także kilka gmin wiejskich (Chrzastowice i Popielów w aglomeracji opolskiej oraz Pawłowiczki). Grupa druga – gminy o korzystnych warunkach dla inwestorów występują głównie w strefie zurbanizowanej, w otoczeniu Opola (Dobrzeń Wielki, Krapkowice, Gogolin, Izbicko, Walce) oraz Kędzierzyna-Koźła (Reńska Wieś, Cisek, Ujazd), a także Brzegu (Brzeg i Lewin Brzeski). W strefie północnej regionu należą do niej gminy Gorzów Śląski, Wołczyn i Wilków, a na południu Biała.

Z drugiej strony do grupy najslabszej, z brakiem szczególnych warunków do lokowania inwestycji i małą aktywnością w ich tworzeniu, należy wiele gmin z aglomeracji opolskiej, w tym ze strefy autostrady (Niemodlin, Lubniany, Turawa, Lasowice Wielkie, Dobrodzień) oraz Brzegu (Skarbimierz), Nysy (Pakosławice, Kamiennik, Paczków) i Głubczyce. Do grupy słabej, o małej i niesystematycznej działalności na rzecz inwestorów, zaliczają się gminy z południowej i wschodniej części aglomeracji opolskiej (Dąbrowa, Komprachcice, Prószków i Tarnów Opol-

ski oraz Ozimek), a także wschodnie części powiatu oleskiego (Radłów, Rudniki i Olesno) i namysłowskiego (Domaszowice, Świerczów i Pokój), oraz Głogówek i Lubrza, Grodków, Korfantów i Cisek.

Ogólnie biorąc, zwraca uwagę relatywnie trudna i niesprzyjająca inwestowaniu sytuacja w większej części aglomeracji opolskiej, a szczególnie w jej południowo-zachodnim rejonie, przez który przebiega autostrada. Obszar ten, paradoksalnie, jest słabo skomunikowany z centrum regionalnym (Opolem), a strefa autostrady na długich odcinkach pozbawiona jest węzłów łączących ją z Opolem i umożliwiających jej większe wykorzystanie do celów gospodarczych.

4. Czynniki wpływające na wybór lokalizacji inwestycji w województwie opolskim

Interesująca jest opinia lokalnych samorządów na temat czynników, których występowanie sprzyja inwestowaniu w konkretnym miejscu. Spośród 30 wybranych czynników lokalizacyjnych wskazywano po kilka, które w konkretnej gminie sprzyjałyby lokalizacji przedsięwzięcia inwestycyjnego (tab. 1). W największej liczbie gmin zwrócono uwagę na trzy czynniki, które wiążą się pośrednio (Rezerwy terenów nadających się do lokalizacji inwestycji) lub bezpośrednio (Dostępność transportowa i infrastruktura komunalna – komunikacja, wodociąg, itp.) z uwarunkowaniami komunikacji i dostępu (rys. 7-9).

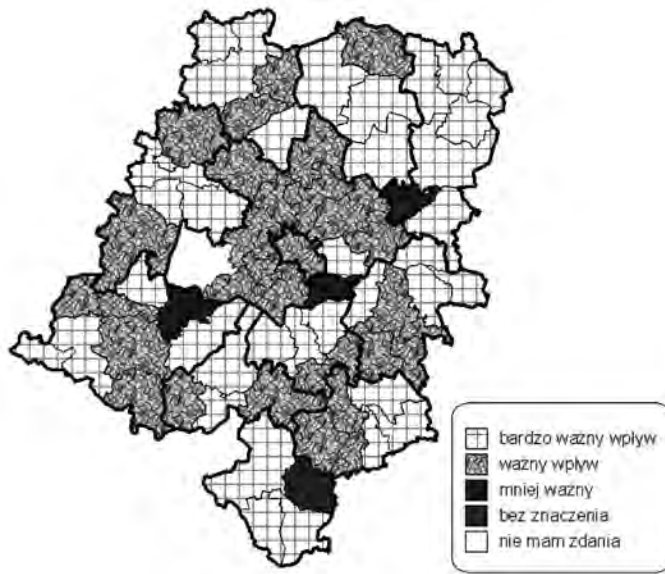
Można sądzić, że samorządy lokalne przeceniają znaczenie tych kwestii dla potencjalnych inwestorów, gdyż badania wśród przedsiębiorców zdecydowanie wskazują na pierwszoplanowe znaczenie innych motywów lokalizacyjnych.

Tabela 1. Czynniki lokalizacyjne o najistotniejszym znaczeniu przy wyborze miejsca do inwestowania według urzędów gmin w województwie opolskim

Kolejność czynników	Numer czynnika	Czynniki lokalizacyjne wskazywane przez urzędy gmin w woj. opolskim	%
1	2	3	4
1	(15)	Rezerwy terenów nadających się do lokalizacji inwestycji	11
2	(3)	Dostępność transportowa	11
3	(5)	Infrastruktura komunalna (komunikacja, wodociąg itp.)	10
4	(14)	Korzystne opodatkowanie i ulgi podatkowe	10
5	(1)	Dostępność wykwalifikowanych zasobów pracy	8
6	(8)	Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości tworzony przez władze samorządowe i administrację	7
7	(10)	Pozytywne doświadczenia innych podmiotów gospodarczych	5

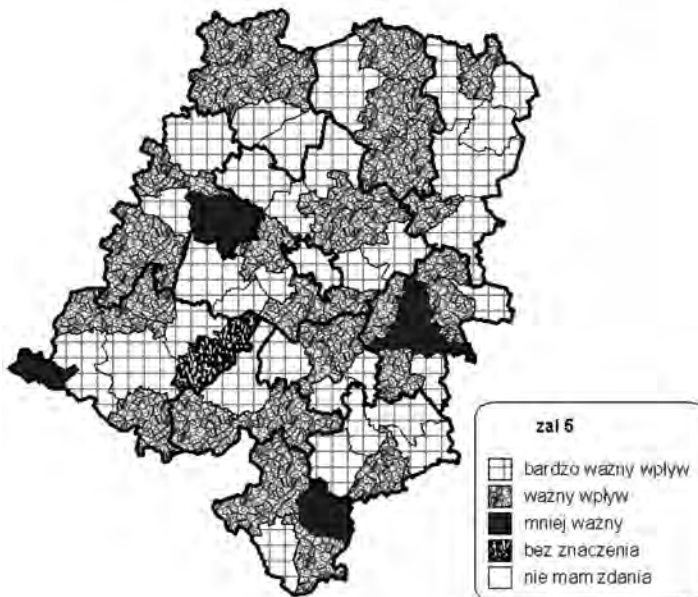
1	2	3	4
8	(2)	Koszty pracy	5
9	(11)	Działania władz samorządowych wspierające rozwój małych i średnich przedsiębiorstw	4
10	(27)	Położenie geograficzne regionu	4
11	(13)	Ceny gruntów lub opłaty dzierżawne	4
12	(4)	Dostępność komunikacyjna (PKS, PKP, MZK itp.)	3
13	(21)	Chłonność rynku zbytu regionalnego w obrębie przedsiębiorstw	3
14	(12)	Współpraca władz samorządowych z przedsiębiorstwami	3
15	(30)	Inne	2
16	(22)	Chłonność rynku zbytu regionalnego w obrębie sektora publicznego	2
17	(23)	Chłonność rynku zbytu regionalnego wśród mieszkańców (siła nabywcza)	2
18	(7)	Wizerunek regionu	1
19	(6)	Infrastruktura społeczna (szkolnictwo, ochrona zdrowia, instytucje kultury, baza rekreacyjno-wypoczynkowa i gastronomiczna)	1
20	(9)	Nastawienie społeczności i władz lokalnych do nowych inwestorów na lokalnym rynku	1
21	(28)	Jakość środowiska przyrodniczego	1
22	(16)	Funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu i wspomagających przedsiębiorczość	0
23	(17)	Funkcjonowanie firm z udziałem kapitału zagranicznego	0
24	(18)	Funkcjonowanie firm o charakterze finansowym, ubezpieczeniowym, obsługi firm i nieruchomości	0
25	(19)	Istniejąca baza surowcowa	0
26	(20)	Istniejąca baza produkcyjna	0
27	(24)	Działający w regionie kooperant	0
28	(25)	Powiązania rodzinne	0
29	(26)	Chęć zainwestowania kapitału zgromadzonego podczas pracy za granicą w regionie pochodzenia migrantów	0
30	(29)	Bezpieczeństwo osobiste przedsiębiorcy i jego rodziny	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów przygotowanych przez B. Klemens.

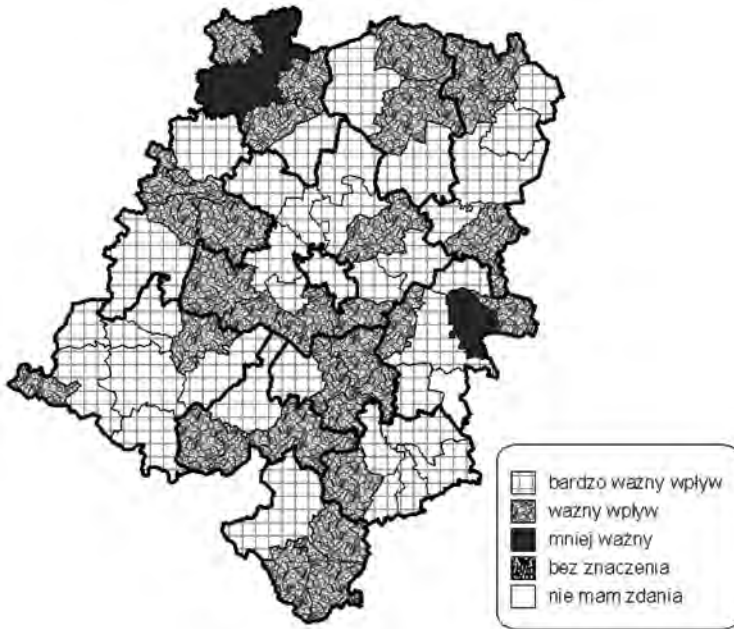
Rys. 7. Czynniki rezerw terenów nadających się do lokalizacji inwestycji

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 8. Czynniki dostępności transportowej

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 9. Czynniki infrastruktury komunalnej (komunikacja, wodociąg, itp.)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Oddziaływanie czynników lokalizacyjnych na wybór przez inwestorów województwa opolskiego jako miejsca inwestowania

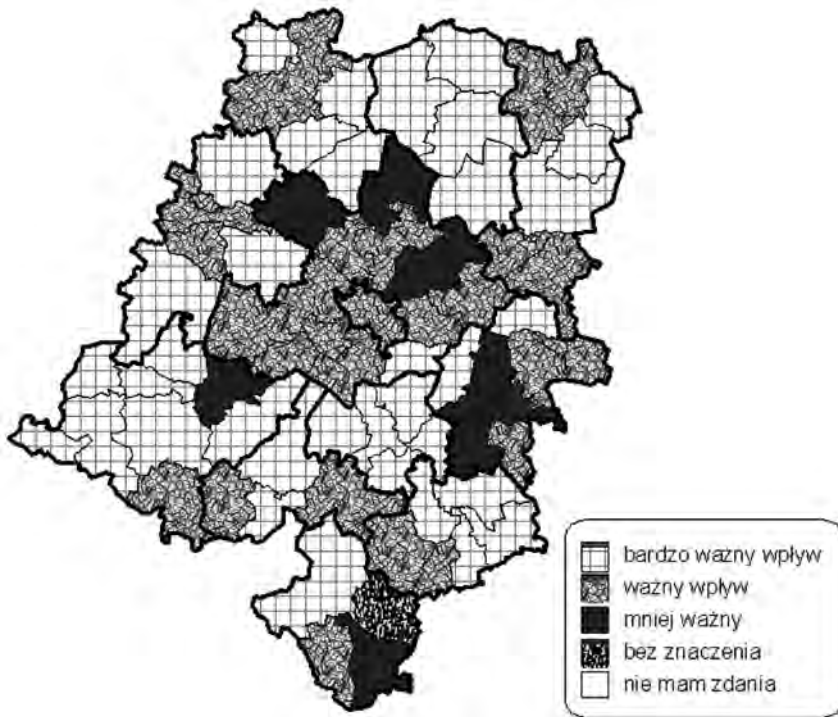
Lp.	Czynnik	% udzielonych odpowiedzi				
		bardzo ważny wpływ	ważny wpływ	mniej ważny	bez znaczenia	brak opinii
1	2	3	4	5	6	7
15	Rezerwy terenów nadających się do lokalizacji inwestycji	51	42	4	1	1
3	Dostępność transportowa	51	45	3	0	1
5	Infrastruktura komunalna (komunikacja, wodociąg itp.)	46	46	6	1	0
14	Korzystne opodatkowanie i ulgi podatkowe	51	38	10	1	0
1	Dostępność wykwalifikowanych zasobów pracy	38	54	6	0	3
8	Klimat dla rozwoju przedsiębiorczości tworzony przez władze samorządowe i administrację	44	49	6	0	1
10	Pozytywne doświadczenia innych podmiotów gospodarczych	34	49	14	3	0

Tabela 2, cd.

1	2	3	4	5	6	7
2	Koszty pracy	32	51	11	0	6
11	Działania władz samorządowych mające na celu wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw	39	46	14	0	0
27	Położenie geograficzne regionu	20	59	17	0	4
13	Ceny gruntów lub opłaty dzierżawne	37	48	14	1	0
4	Dostępność komunikacyjna (PKS, PKP, MZK itp.)	13	37	45	3	3
21	Chłonność rynku zbytu regionalnego w obrębie przedsiębiorstw	14	45	24	7	10
12	Współpraca władz samorządowych z przedsiębiorstwami	31	51	17	1	0
30	Inne (<i>określić jakie</i>)	17	0	0	0	83
22	Chłonność rynku zbytu regionalnego w obrębie sektora publicznego	8	42	30	8	11
23	Chłonność rynku zbytu regionalnego wśród mieszkańców (siła nabywczą)	11	41	27	11	10
7	Wizerunek regionu	17	61	17	4	1
6	Infrastruktura społeczna (szkolnictwo, ochrona zdrowia, instytucje kultury, baza rekreacyjno-wypoczynkowa i gastronomiczna)	8	45	41	4	1
9	Nastawienie społeczności i władz lokalnych do nowych inwestorów na lokalnym rynku	27	58	13	3	0
28	Jakość środowiska przyrodniczego	8	39	37	10	6
16	Funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu i wspomagających przedsiębiorczość	7	54	35	1	3
17	Funkcjonowanie firm z udziałem kapitału zagranicznego	3	48	39	4	6
18	Funkcjonowanie firm o charakterze finansowym, ubezpieczeniowym, obsługi firm i nieruchomości	3	30	54	8	6
19	Istniejąca baza surowcowa	13	45	38	1	3
20	Istniejąca baza produkcyjna	10	46	34	6	4
24	Działający w regionie kooperant	10	52	24	3	11
26	Chęć zainwestowania kapitału zgromadzonego podczas pracy za granicą w regionie pochodzenia migrantów	10	41	34	8	7
29	Bezpieczeństwo osobiste przedsiębiorcy i jego rodziny	10	41	37	7	6
25	Powiązania rodzinne	1	18	39	25	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów przygotowanych przez B. Klemens.

Druga grupa czynników lokalizacyjnych uznawanych przez samorządy za istotne wiąże się z korzystnym opodatkowaniem i ulgami podatkowymi, dostępnością wykwalifikowanych zasobów pracy oraz sprzyjającym klimatem dla rozwoju przedsiębiorczości tworzoną przez władze samorządowe i administrację (rys. 10-12). Jest to zespół „lokalnych zachęt dla inwestorów, tworzonych przez gminy”. Ten zespół uwarunkowań lokalizacji firm jest wskazywany, rzadziej niż grupa pierwsza, jako istotnie oddziałujący na wybór miejsca działalności gospodarczej przez firmę⁹. Znaczenie tej grupy czynników dla korzystnej decyzji lokalizacyjnej podkreślają również przedsiębiorcy w regionie.

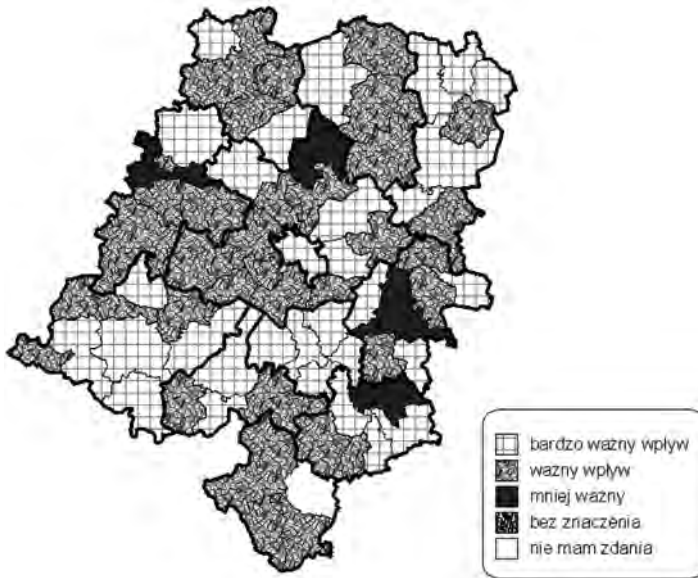

Rys. 10. Czynniki korzystnego opodatkowania i ulg podatkowych

Źródło: opracowanie własne.

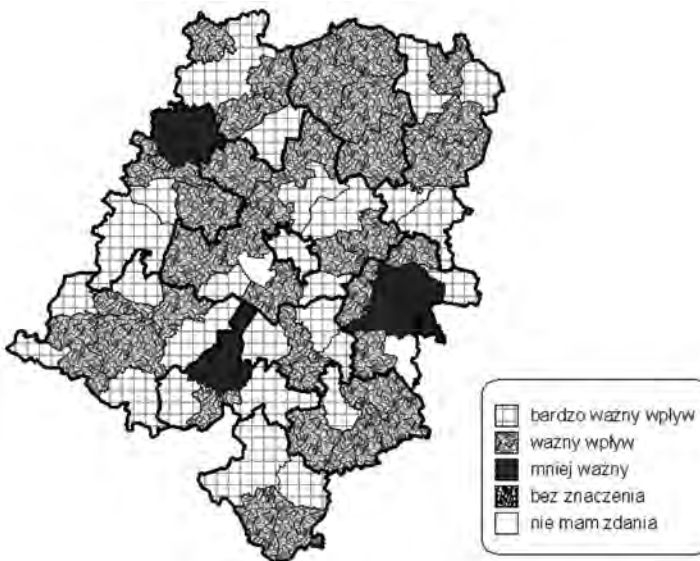
Trzecią, rzadziej wskazywaną grupę czynników bardzo istotnie oddziałującą na wybór woj. opolskiego jako miejsca inwestowania tworzą pozytywne doświadczenia innych podmiotów gospodarczych, niskie koszty pracy, działania władz samorządo-

⁹ K. Babuchowska, *Wpływ samorządu gminy na rozwój przedsiębiorczości*, [w:] B. Plawgo (red.), *Czynniki rozwoju regionalnego Polski Północno-Wschodniej*, t. I, WSAP, Białystok 2005.

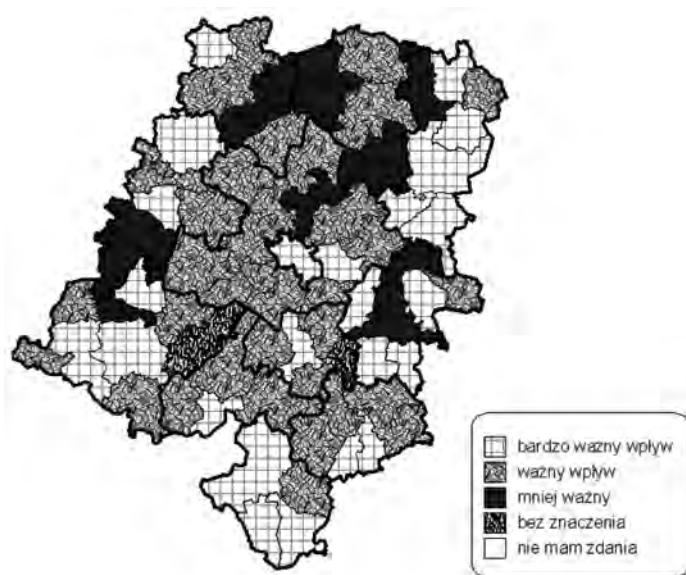
Rys. 11. Czynniki dostępności wykwalifikowanych zasobów pracy

Źródło: opracowanie własne.

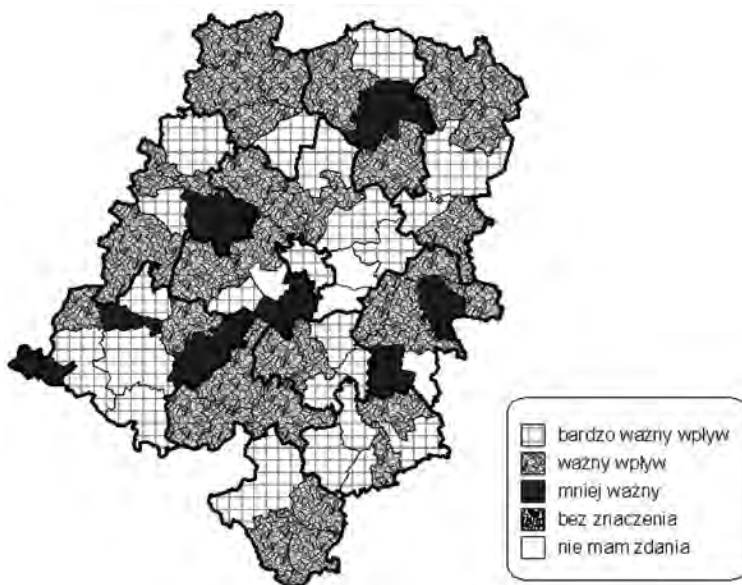
Rys. 12. Czynniki klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości tworzonego przez władze samorządowe i administrację

Źródło: opracowanie własne.

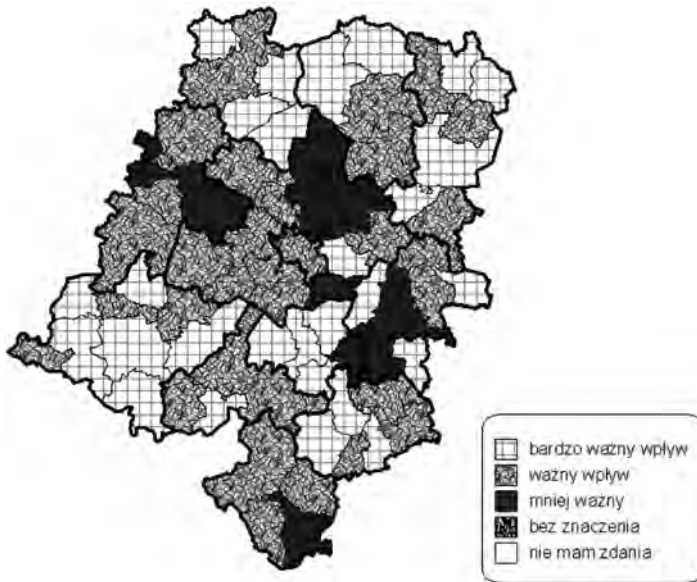
Rys. 13. Czynniki pozytywnych doświadczeń innych podmiotów gospodarczych

Źródło: opracowanie własne.

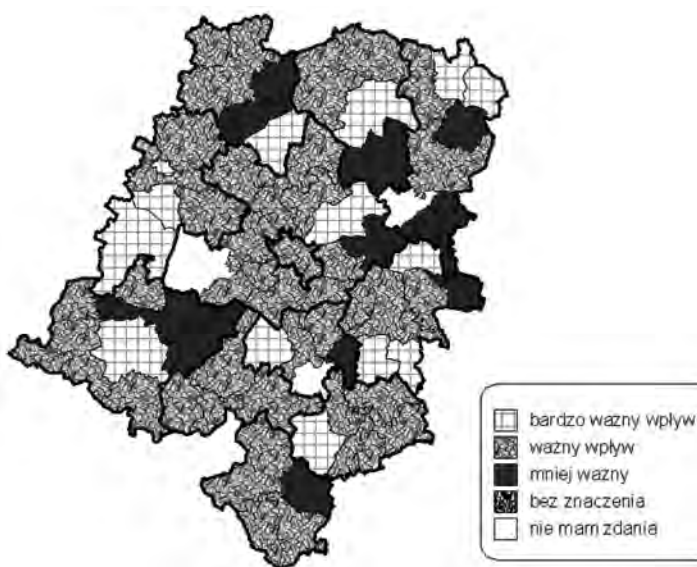
Rys. 14. Czynniki kosztów pracy

Źródło: opracowanie własne.

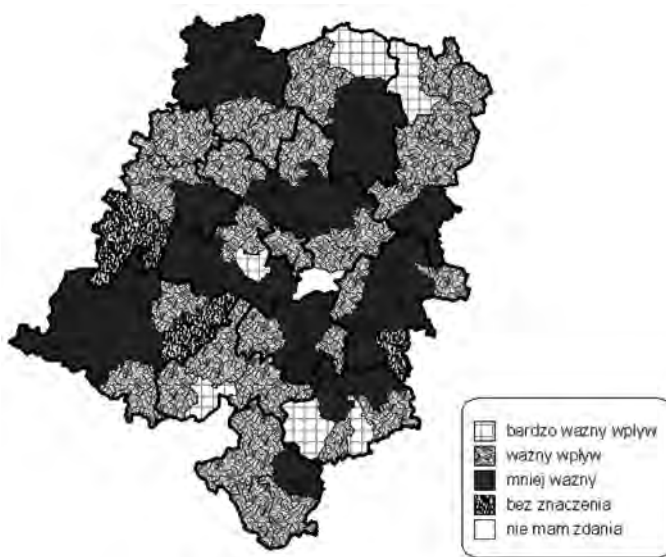
Rys. 15. Czynniki działań władz samorządowych wspierających rozwój małych i średnich przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 16. Czynniki położenia geograficznego regionu

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 17. Czynniki infrastruktury społecznej (szkolnictwo, ochrona zdrowia, instytucje kultury, baza rekreacyjno-wypoczynkowa i gastronomiczna)

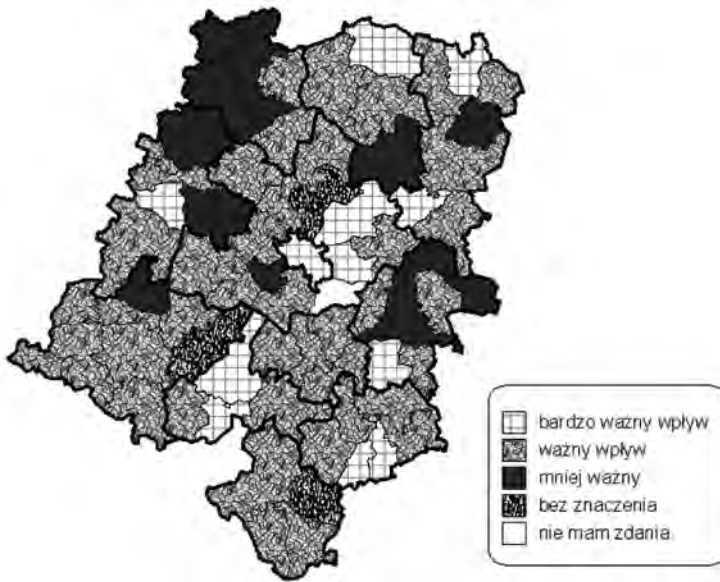
Źródło: opracowanie własne.

wych wspierające rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, położenie geograficzne regionu oraz ceny gruntów lub opłaty dzierżawne (rys. 13-17). Można ją nazwać „zestawem korzystnych cech lokalizacyjnych lokalnego obszaru”. Tego typu zestaw cech wskazywany jest głównie przez firmy małe i mikrofirmy, jako zachęcający do lokowania w konkretnej gminie przedsięwzięcia gospodarczego.

Bardzo nieliczne samorządy gminne uważają, że takie cechy, jak wizerunek regionu czy infrastruktura społeczna lub jakość środowiska przyrodniczego mają dla inwestorów istotne znaczenie przy wyborze miejsca do inwestowania. Tej opinii nie potwierdzają jednak generalnie przedsiębiorcy, wskazujący na te charakterystyki miejsc jako ważne dla decyzji lokalizacyjnych.

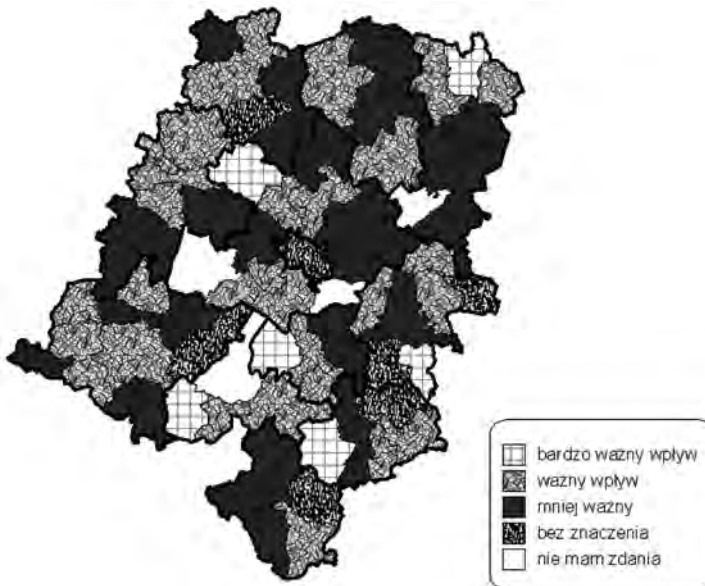
Warto zaznaczyć, że spośród 30 czynników lokalizacyjnych aż 9 nie wskazano w żadnej z gmin jako istotnego dla wyboru konkretnego miejsca działania firmy (tab. 1). Są wśród nich tak istotne cechy, jak istnienie bazy surowcowej i produkcyjnej, funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu i wspomagających przedsiębiorczość czy powiązania rodzinne.

Z drugiej strony wiele z tych „pomijanych” czynników lokalizacyjnych wskazywano jako ważne cechy, wpływające jednak na wybór regionu opolskiego na miejsce inwestowania (rys. 18-21). Oznacza to, że samorządy lokalne traktują wiele cech jednostki terytorialnej jako bardzo ważne lub ważne dla podjęcia decyzji lokalizacyjnej przez inwestora, ale tylko nieliczne uważają te charakterystyki za kluczowe dla takiego wyboru.

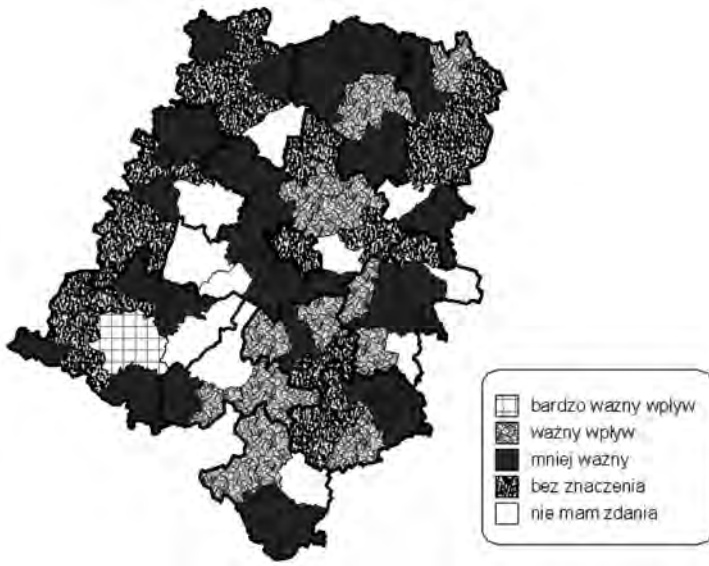
Rys. 18. Czynniki wizerunku regionu

Źródło: opracowanie własne.

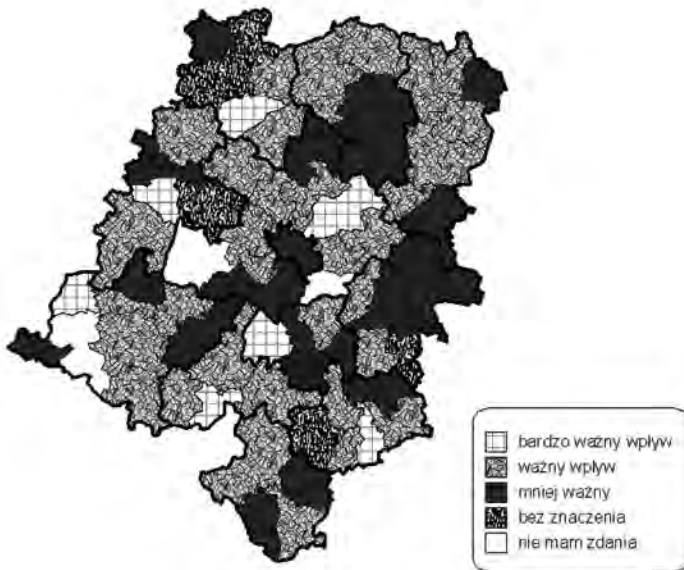
Rys. 19. Czynniki jakości środowiska przyrodniczego

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 20. Czynniki powiązań rodzinnych

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 21. Czynniki istniejącej bazy produkcyjnej

Źródło: opracowanie własne.

5. Podsumowanie

Formułowane w środowiskach samorządów lokalnych woj. opolskiego opinie w odniesieniu do warunków inwestowania w regionie umożliwiają wskazanie tych czynników, które odgrywają szczególną rolę w intensyfikacji działań przyciągających potencjalnych inwestorów do regionu.

Za najważniejsze czynniki lokalizacyjne, przyciągające inwestycje do woj. opolskiego, uznaje się w środowiskach przedsiębiorców:

- walory istniejącej bazy produkcyjnej,
- dostępność wykwalifikowanych zasobów pracy,
- istnienie silnych powiązań rodzinnych,
- relatywnie niskie koszty pracy.

Charakterystyczne, że stosunkowo rzadko wymienia się, jako ważne, te kwestie, które są traktowane jako tradycyjne zalety lokalizacyjne regionu, a więc korzystne położenie, dostępność komunikacyjną i relatywnie dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną¹⁰.

Natomiast w opiniach kreowanych przez samorzady lokalne woj. opolskiego w odniesieniu do warunków inwestowania w regionie wskazywane są odmienne zagadnienia, co skłania do następujących wniosków:

- generalnie czynniki lokalizacyjne, wskazywane przez samorzady lokalne jako najistotniejsze dla wyboru regionu opolskiego jako miejsca do inwestowania, nie są tymi, które najczęściej wskazują przedsiębiorcy;
- działania i inicjatywy samorządowe rozciągają się z oczekiwaniami potencjalnych inwestorów, często bardzo istotnie;
- opinie samorządów lokalnych co do znaczenia poszczególnych czynników lokalizacyjnych są bardzo zróżnicowane przestrzennie, co niekoniecznie jest uzasadnione występowaniem istotnych różnic w ich potencjale rozwojowym;
- podobne pod względem zasobów i potencjału rozwojowego gminy zasadniczo różnią się co do oceny czynników przyciągających (odpychających) inwestorów.

Warto zaznaczyć, że opinie samorządów lokalnych odnoszące się do znaczenia poszczególnych czynników lokalizacyjnych są bardzo zróżnicowane przestrzennie, co niekoniecznie jest uzasadnione występowaniem istotnych różnic w potencjalnym rozwoju gmin. Podobne pod względem zasobów i potencjału rozwojowego jednostki lokalne zasadniczo różnią się co do oceny czynników przyciągających (odpychających) inwestorów.

¹⁰ Por. K. Heffner, *Warunki inwestowania...*, s. 82-97, a także A. Sobala-Gwosdz, J. Działek, K. Gwosdz, M. Huculak, W. Jarczewski, G. Micek, *Inwestycje zagraniczne w województwie podkarpackim*, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego, Rzeszów 2006; K. Stachowiak, *Instytucjonalne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007.

Kwestią otwartą pozostaje, jak wzmocnić walory lokalizacyjne regionu opolskiego, by skutecznie konkurował o nowe przedsięwzięcia inwestycyjne z innymi miejscami tak w kraju, jak i w układzie europejskim.

Literatura

- Babuchowska K., *Wpływ samorządu gminy na rozwój przedsiębiorczości*, [w:] B. Plawgo (red.), *Czynniki rozwoju regionalnego Polski Północno-Wschodniej*, t. I, WSAP, Białystok 2005.
- Bończak-Kucharczyk E., Herbst K., Chmura K., *Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość*, PARP, Warszawa 2001.
- Gawlikowska-Hueckel K., *Procesy rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej. Konwergencja czy polaryzacja?*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2002.
- Heffner K., *Konkurencyjność małych regionów w polityce regionalnej Polski po akcesji do Unii Europejskiej*, [w:] T. Markowski, A. Stasiak (red.), *Rola polskiej przestrzeni w integrującej się Europie*, Biuletyn KPZK PAN, z. 233, Warszawa 2007, s. 258-273.
- Heffner K., *Warunki inwestowania w województwie opolskim – ocena czynników lokalizacyjnych*, [w:] R. Niedzielski (red.), *Opolskie atrakcyjne dla inwestorów – atuty regionu*, Politechnika Opolska, Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2008, s. 82-97.
- Heffner K., Klemens B., *Czynniki zachęcające i zniechęcające inwestorów do lokalizacji inwestycji w aglomeracji opolskiej*, [w:] S. Korenik, Z. Przybyła (red.), *Gospodarka przestrzenna XII*, t. I, Stowarzyszenie na rzecz Promocji Dolnego Śląska, Wrocław 2009, s. 110-129.
- Heffner K., Solga B., *Struktura społeczno-gospodarcza województwa opolskiego w latach 1989-2008. Przegląd badań i analiz*, [w:] K. Malik (red.), *Przedsiębiorstwa jutra. Prognozowanie trendów rozwojowych w województwie opolskim. Metodologia i narzędzia badawcze*, Promedia, Opole 2009, s. 77-114.
- Huculak M., *Przedsiębiorczość*, [w:] B. Domański, W. Jarczewski (red.), *Klimat inwestycyjny w Małopolsce*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2006, s. 46-50.
- Kania M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Śląsku Opolskim w latach 1990-2005*, Politechnika Opolska, Opole 2007.
- Klasik A. (red.), *Konkurencyjność miast i regionów a przedsiębiorczość i przemiany strukturalne*, Wydawnictwo AE, Katowice 2001.
- Korenik S., Szólek K. (red.), *Konkurencyjność i potencjał rozwoju polskich metropolii – szanse i bariery*, Biuletyn KPZK PAN, z. 214, Warszawa 2004.
- Heffner K. (red.), *Rola małych regionów w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju i integracji europejskiej*, Biuletyn KPZK PAN, z. 212, Warszawa 2004.
- Jewtuchowicz A. (red.), *Strategiczne problemy rozwoju regionów w procesie integracji europejskiej*, t. 6, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2001.
- Sobala-Gwosdz A., Działek J., Gwosdz K., Huculak M., Jarczewski W., Micek G., *Inwestycje zagraniczne w województwie podkarpackim*, Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego, Rzeszów 2006.
- Stachowiak K., *Instytucjonalne uwarunkowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007.
- Wstęp do diagnozy społeczno-gospodarczej województwa opolskiego – ujęcie strategiczne*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Departament Rozwoju Regionalnego, Opole 2009.

THE LOCAL POTENTIAL CONDUCTIVE TO INVESTMENT IN THE OPOLE REGION

Summary: The article presents the results of studies conducted in Opole Voivodeship on the determinants of investment location. The analysis covers business location factors identified as important both by business and the local governments that eventually give a picture of the local capacity in the range of investment.